

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมา ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาเพราะยึดแนวทางการพัฒนาตามรูปแบบของประเทศทางตะวันตกมากเกินไป เป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุที่ก้าวหน้าไปตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก แต่การพัฒนาทางด้านจิตใจไม่ก้าวหน้าตามไปด้วยกัน ความเจริญทางด้านจิตใจของมนุษย์ลดน้อยลง ทำให้มนุษย์เห็นแก่ตัว ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ต้องแก้ไขปัญหากันอยู่เป็นประจำ การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นจะต้องพัฒนาที่คน ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของไทย ที่เป็นแบบช่วยเหลือเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

สังคมยุคโลกาภิวัตน์ เป็นสังคมที่มีการพัฒนาเพื่อเอาชนะธรรมชาติ เน้นให้มนุษย์มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน ทำให้มีความรู้จำกัด ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งหมดเข้าด้วยกันได้ เมื่อเกิดมีปัญหาจึงช่วยตัวเองไม่ได้ ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือระบบอื่น ตลอดไป เป็นการพัฒนาที่ไม่คำนึงถึงองค์ความรู้ในลักษณะรวม ซึ่งองค์ความรู้ที่หลากหลาย เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถเชื่อมโยงทุกสิ่งทุกอย่างเข้าด้วยกันและนำมาปรับใช้ในวิถีชีวิตของตนเอง คำนึงถึงภูมิปัญญาไทย นับว่าเป็นคุณค่าแห่งปัญญาของคนไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคมไทย แต่กำลังจะถูกลืมเลือนไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 36)

การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการสร้างสังคม เป็นกระบวนการสร้างและสะสมทุนทางปัญญา ความรู้ และทักษะ ดังนั้นการลงทุนทางปัญญา ทางความรู้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าเพราะทั้งปัญญาและความรู้เป็นรากฐานปงษ์ฐานะทางเศรษฐกิจ (เสนห์ จามริก, 2537 : 2) และในการปฏิรูปการศึกษาได้เน้นการพัฒนาการศึกษาที่ถูกทาง คือ เน้นที่การพัฒนาคนในระบบการศึกษาก่อน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยให้คนไทยรู้จักตนเอง กล้าเผชิญกับสถานการณ์ และสามารถมองกัน แก้ไขปัญหาให้ตนเองได้ก่อน ดังมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ระบุว่า " การจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 ข :12)

ในการปฏิรูปการศึกษานั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องนำมิติทางวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนา โดยจะเห็นได้จากมาตรา 7 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2542 ที่ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การรู้จักเคารพกฎหมาย คำนึงถึงความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความ ภูมิใจในความเป็นคนไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้มาตรา 8 เขียนไว้อย่างชัดเจนว่า ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้ระดม ทรัพยากรจากแหล่งต่างๆมาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว และชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2542 ข : 8)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายเปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในการ จัดการศึกษา แต่เท่าที่ผ่านมามีการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ถือว่าเป็นกระบวนการขัดเกลา หลักของสังคมนั้นมิได้เอื้อให้ผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนรู้เรื่องราวและภูมิปัญญาของสังคมไทยที่สั่งสม สืบทอดกันมาในอดีตเท่าที่ควร นอกจากนี้การนำภูมิปัญญามาใช้ในการจัดการศึกษา ก็มีปัญหา เพราะผู้รู้ก็มีจำนวนจำกัดและส่วนใหญ่ก็เป็นผู้สูงอายุ นับวันแต่จะส่วงลับไป ซึ่งจะทำให้ความรู้ ความชำนาญที่สั่งสมมานานก็ดับสูญตามไปด้วย

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน จึงควรเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง มีการ เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว เรียนเรื่องที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง เน้นการกระทำเป็นกลุ่มสัมพันธ์ เรียนรู้ จากภูมิปัญญาไทย ปรับระบบการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสัมผัสของจริง เปิดโอกาสให้ ครูภูมิปัญญา เข้ามามีส่วนร่วมใช้กิจกรรมของชุมชน ในรูปการศึกษาชุมชน มีหลักการว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นมิติสำคัญของการจัดการศึกษาในวิถีชุมชน ผู้ปกครองและสมาชิก ชุมชนควรมีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวัน

การจัดการเรียนการสอนควรมีการผลิตผลงานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา มีแนวความคิดหลักคือ ให้ความสำคัญ ด้านคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาทรงอารมณ์ จิตใจ ควบคู่ กับการพัฒนาด้านสติปัญญา คำนึงถึงศีลธรรมจรรยาและค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมถึง การเลียน แบบตัวแบบที่ดี การเรียนรู้แบบบูรณาการ การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน การเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยสหวิทยาการ เช่น ค่านิยมที่เห็นคุณค่าของเวลา การวางแผน การออม เพื่อลงทุน การทำงานเป็นทีม การรักษาระเบียบวินัยเพื่อส่วนรวม ดังนั้นครูต้องจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความ รอบรู้ การจัดสภาพแวดล้อมและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุข

ในการเรียน ส่งเสริมกระบวนการทางสติปัญญาในการเลือก จัดระบบและบูรณาการระหว่าง การเรียนรู้ทำให้เกิดทักษะการสืบค้นและความเข้าใจ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ เพราะการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง หน่วยงานกับชุมชน และบุคคล ในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ให้โรงเรียนกับชุมชนร่วมมือกันจัด การศึกษาหรือพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาส ให้ องค์กรของชุมชนและองค์กรด้านวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุน โรงเรียนในกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการนำภูมิปัญญาไทยมาผสมผสานเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อสังคมที่ดีขึ้น โดยคำนึงถึงธรรมชาติของภูมิปัญญาที่มีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) และจำเป็นต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งการดำเนินงานในเรื่อง ดังกล่าว มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ดำเนินการอยู่แล้ว แต่ยังไม่เพียงพอและยังมิได้ ประสานเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นไปตามธรรมชาติของสังคมทั้ง ในชนบทและในเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 ก : 1)

ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งได้รับการสืบทอดหลักการ วิธีการ และประสบการณ์ มาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นแหล่งความรู้ ในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากที่สุด การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียน การสอน จึงควรสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน ในชุมชนนั้น ๆ อย่างแท้จริง (อังกูล สมคะเนย์. 2535 : 1)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอไว้ว่า ให้ท้องถิ่นได้จัด ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการและกิจกรรมตามความสนใจ สามารถปรับกิจกรรมการเรียน การสอน ปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและภูมิปัญญาของชาวบ้าน ตลอดจนสามารถ หาสื่อเสริมประสบการณ์ได้ตามความต้องการของท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นการใช้ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านอาชีพแก่นักเรียน การใช้แนวคิด กระบวนการ และหลักปฏิบัติของ ปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง มาเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร เพื่อ จัดแหล่งเรียนรู้ให้กับโรงเรียน

จากหลักการดังกล่าว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จึงได้ตอบสนอง นโยบายปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยให้สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอทุกแห่งดำเนินการ เรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามา สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด บุรีรัมย์ และกิจกรรมดังกล่าวโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอบ้านด่าน ได้ดำเนินการแล้วทุกโรงเรียน ซึ่งมีโรงเรียนบางแห่งได้ดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จนเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน มีผลการ ดำเนินงานเป็นที่น่าศึกษาหลายด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ด้านเทคโนโลยีและธุรกิจชุมชน และด้านอนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นต้น ประกอบกับผู้วิจัยเห็นว่า ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความแตกต่างทางการศึกษา ถ้านำเข้ามาประสานสัมพันธ์กับการเรียนการสอน จะทำให้นักเรียนได้ประโยชน์จากความรู้ที่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาถ่ายทอดให้ ซึ่งเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงสามารถพัฒนาเป็นอาชีพได้ในอนาคต และส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชนให้ยั่งยืนและเข้มแข็งต่อไป

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา การทำงานของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนประถมศึกษาถึงอำเภอบ้านด่าน เพื่อเป็นแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ และพัฒนาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดทางการศึกษาของไทยในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนการสอน ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาผลของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อ

นักเรียน จากความคิดเห็นของ

- 2.1 ผู้บริหารโรงเรียน
- 2.2 ครูผู้สอน
- 2.3 นักเรียน
- 2.4 ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้รู้กระบวนการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปสร้างและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน
2. ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อนักเรียน รวมไปถึงปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ จะได้เป็นแนวทางนำไปแก้ไข ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษากระบวนการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาถึงอำเภอบ้านด่าน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้นำเอาครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มาร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งหมด 16 แห่ง

โดยเลือกศึกษาโรงเรียนที่มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย แตกต่างกันไปในแต่ละอาชีพมา
รวมกิจกรรมและเป็นโรงเรียนที่ปฏิบัติจริง มีผลการเรียนการสอนที่ชัดเจน จึงเลือกโรงเรียน
ศึกษาครั้งนี้ 5 แห่ง เป็นโรงเรียนเป้าหมาย ดังนี้ คือ โรงเรียนมหิดลอนุสรณ์ โรงเรียน
บ้านหนองแต้พัฒนา โรงเรียนบ้านดงเย็น โรงเรียนวัดบ้านกะชายและโรงเรียนวัดบ้านปลัดปู่ก
โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากร มี 4 กลุ่ม คือ

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

1.2 ครูผู้สอน

1.3 นักเรียนในระดับชั้นที่ได้เรียนกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4 ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน 5 แห่ง จำนวน 5 คน ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เรื่อง
นโยบายการนำครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนในโรงเรียน กระบวนการเรียนการสอนของ
ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการจัดกระบวนการเรียนการสอนของ
ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อนักเรียน

2.2 ครูผู้สอนในโรงเรียน ที่มีส่วนร่วมในการนำครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอน
5 แห่ง จำนวน 5 คน โดยการสัมภาษณ์ถึงกระบวนการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
และความคิดเห็นที่เกี่ยวกับผลการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อ
นักเรียน

2.3 นักเรียนชั้นที่ได้เรียนกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน 5 แห่ง ใช้วิธีสุ่ม
อย่างง่ายโดยการจับสลากมาโรงเรียนละ 5 คน รวม 25 คน สัมภาษณ์นักเรียนถึงกระบวนการ
เรียนการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการจัดกระบวนการเรียน
การสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อนักเรียน

2.4 ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ร่วมกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนทั้ง
5 แห่ง จำนวน 5 คน ใช้การสัมภาษณ์ถึงกระบวนการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการร่วมกิจกรรมของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นกับโรงเรียนและความคิดเห็น
เกี่ยวกับผลการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความเห็น ค่านิยม ความสามารถและความฉลาด มีไหวพริบของคนไทย ที่ได้สร้างสรรค์ เลือก สังคม ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จากอดีต แล้วนำมาใช้เป็นรากฐาน หรือพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ทุกด้าน จนกลายเป็นแบบแผนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคม และได้ผลออกมาในลักษณะต่าง ๆ ทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ที่เรียกว่า วัฒนธรรม เช่น เรื่องการนุ่งห่ม การประดับตกแต่งร่างกาย การทำมาหากิน การตั้งถิ่นฐาน การอยู่อาศัย (เอี่ยม ทองดี ; อ้างถึงใน มณี ช่างเผือก, 2542 : 36 – 37)

ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลในท้องถิ่น หรือในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจัดการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับนักเรียน

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน

ครู หมายถึง ครูที่สอนนักเรียนในโรงเรียน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 5 แห่ง

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่ได้เรียนรู้กับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอบ้านด่าน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2544

รูปแบบ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ขั้นตอน วิธีการ ที่เกิดจากการถ่ายทอดความรู้ ความคิด หรือแนวปฏิบัติจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดความรู้ ความสามารถและนำไปปฏิบัติได้

ผลการดำเนินงาน หมายถึง การปรับเปลี่ยนความรู้ความคิดและพฤติกรรมเป็นไปในทางที่ดี หลังจากเรียนรู้กับครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในวิถีชีวิต

ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ลักษณะองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำมาถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน ทั้ง 9 ด้าน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2542 ดังนี้

1. ด้านเกษตรกรรม
2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
3. ด้านการแพทย์แผนไทย
4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
6. ด้านศิลปกรรม
7. ด้านภาษาและวรรณกรรม
8. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
9. ด้านโภชนาการ